

GÜNÜMÜZ MEDYASINDA KÖROĞLU İMGESİ

Imagery of Köroğlu in Today's Media

Selami ÖZSOY¹

ÖZET

Köroğlu, Hazar Denizi'nden Balkanlara kadar geniş bir coğrafyada farklı varyantları bulunan bir destanın kahramanıdır. Yazılı anlatımlarda kullanılan bir sembol olan Köroğlu'nun medyada da zaman zaman kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, 1 Ocak 2000 ve 1 Haziran 2009 tarihleri arasında Türkiye genelinde ve yerel ölçekte yayınlanan günlük gazetelerdeki haberlerin sunumunda ve köşe yazarlarının yazılarında "Köroğlu" imgesinin kullanımı araştırılmıştır. Taranan gazete bulgularına göre köşe yazarları Köroğlu'nu daha çok "kahramanlık" sembolü olarak kullanmıştır. Gazetelere göre, Köroğlu, çoğunlukla haksızlığa karşı çıkan, ezilenin yanında olan bir karakterdir. Köroğlu'na atfedilen kaçaklamada geçen "Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu" dizesi ile yazılarda olumsuz değişim betimlenmiştir. Köroğlu tiplemesinin zenginden alıp fakire veren Robin Hood karakteri ile iç içe geçtiği görülmüştür. Köroğlu imgesinin, medyada Bolu ile yakın ilişki içinde olduğu görülmektedir. Spor medyasında Boluspor için kullanılan "Köroğlu'nun torunları" sıfatı da bunu pekiştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Medya, Gazete, Köroğlu.

ABSTRACT

Köroğlu is a hero of an epic, different variations of which can be found in a very wide geographical area from the Caspian Sea to the Balkans. Köroğlu, a symbol in written expressions, is also used in the media. This study researched the use of the imagery of "Köroğlu" in the articles of the syndicated columnists and in the daily news in both general and local scales between the dates of 1 January 2000 and 1 June 2009. According to the scanned data from the newspapers columnists mostly used Köroğlu as a symbol of "bravery". According to the papers, Köroğlu is a character who protests unfairness and stands by the weak. Change for the negative instead of the expected positive was expressed by the quotation attributed to Köroğlu which reads "the rifle was invented; as result bravery was tainted". It is seen that character of Köroğlu resembles and is intertwined with the character of Robin Hood who was famous with his actions of taking from the rich to give to the poor. It is also seen that the imagery of Köroğlu has close ties with the media in Bolu. The expression "grandchildren of Köroğlu" which was used for Boluspor strengthen that belief.

Key words: Media, Newspaper, Köroğlu.

1. GİRİŞ

Yüzyıllardan bu yana Hazar Denizi'nden Balkanlar'a kadar uzanan coğrafyada halk anlatılarına konu olan Köroğlu, haksızlığa karşı çıkmanın en önemli simgesidir.

Hakkında çok sayıda rivayet bulunan Köroğlu, kötü yönetimi nedeniyle çevresindekilerle birlikte Bolu Beyi'ne kafa tuttuğuna inanılan, destanlaştırılmış bir halk kahramanıdır. Asıl adının Ruşen Ali olduğu kabul edilen Köroğlu, Sırp savaşında padişaha çok fayda sağlaması ile ün yapmış, daha sonra Bolu Beyi'ne karşı ayaklanmış bir kişi olarak tanınır. Köroğlu destanlarının ortak teması, haksız

¹ Yrd. Doç. Dr. Selami Özsoy Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümü Bolu. e-posta: selamio@gmail.com

yere gözleri kör edilen bir adamın oğlunun Bolu Beyi'ne meydan okuyup babasının intikamını almasıdır.²

Zulme karşı ayaklanıp otoriteye boyun eğmemesi, onu halkın gözünde destansı bir kahraman haline getirmiştir. Köroğlu ister bir kişi olsun, ister ayrı ayrı bir kaç kişi olsun, Türk halkı, Köroğlu'nun kişiliğinde Anadolu'nun ortak özlemini, duyarlılığını ve yiğitlik duygusunu simgesel olarak ortaya çıkarmaktadır.³

Haksızlıklar karşısında halk çoğu zaman kendisini Köroğlu destanı ile ifade etmiş, sözlü kültürdeki bu anlatılar, yazılı kültür ürünlerinde de yer bulmuştur. "Haksızlıklara başkaldıran Köroğlu" imgesi, halkın görüş ve düşüncelerinin yansıması ve en önemli kaynağı olan medyada da zaman zaman kullanılmaktadır.

2. AMAÇ VE YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, Köroğlu imgesinin Türkiye'deki yazılı medyada kullanım sıklığının belirlenmesi ve hangi olgu ve olaylar için kullanıldığının saptanmasıdır.

Araştırmada Türkiye genelinde ve yerel ölçekte yayınlanan günlük gazetelerdeki haberlerin sunumunda ve köşe yazarlarının yazılarında Köroğlu'nun nasıl bir sembol olarak kullanıldığı incelenmiştir. 1 Ocak 2000 – 1 Haziran 2009 tarihi arasında yayınlanan günlük gazeteler, basılı koleksiyonlarından ve internet üzerinden taranmıştır. Bunun yanı sıra bir medya takip şirketinden hizmet alınması yoluyla arşiv taraması yapılmıştır. Bu taramada yaygın ve yerel medyada köşe yazarlarının kullandıkları başlıklar ve yazı içeriğinde geçen "Köroğlu" ifadeleri taranarak, halk kahramanı Köroğlu ile ilgili benzetmeler seçilmiş ve değerlendirilmiştir. Gazetelerin haberlerinde ise sadece başlıklarda geçen Köroğlu ifadeleri değerlendirmeye alınmıştır. Kişi soyisimleri, yer isimleri gibi unsurların fazla olmasından dolayı haber içeriklerinde bir tarama yapılmamıştır. Tarama sonunda elde edilen verilerden Köroğlu ifadesinin kullanımıyla ilgili örnekler yorumlanarak sunulmuştur.

3. BULGULAR VE YORUM

Taranan 8,5 yıllık dönem içinde içinde 37 gazetede Köroğlu imgesinin geçtiği, bunların 28'inin köşe yazarlarının başlık ve içeriğinde kullanıldığı, kalan 9'unun ise haber başlıklarında geçtiği saptanmıştır (Tablo 1).

² Özdemir, N., "Köroğlu", Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu, 1997, s. 324.

³ Çevik, N.S. "Kültür Kavramı ve Türk Halk Bilimi Açısından Köroğlu Örneği", Halk Kültürü ve Köroğlu Bilgi Şöleni, s. 222.

Tablo 1 – 1 Ocak 2000 – 1 Haziran 2009 tarihi arasında yayınlanan günlük gazetelerdeki haberler ve köşe yazılarında Köroğlu imgesine yüklenen anlamların çözümlemesi

Gazete	Yazar Adı	Bohçyla özdüş	Kahraman	Haksızlığın kurşunu	Ohumsuz değişim	Zenginlerden alıp fakire veren	Kocanın karısı	Emeklerin yanında olan	Mert, namuslu	Kabadayı, cani	Uzak görüşlü	Zat fiire tahammülsüzlük	Mühaif	Yağlı	Sağsisi güçlü	Okçu Köroğlu
Hürriyet	Ertuğrul Özkök	-														
Tercüman	Cengiz Çandar															
Milliyet	Güneri Cıvaoğlu	-														
Birgün	İlyas Başsoy															
Vakit	Mustafa Kaplan		-													
İstanbul			-													
Türkiye	İrfan Özfatura		-													
Memleket	Ali Akgöl		-													
Birgün	Rahmi Öğüt															
Anayurt	Mehmet Köylüoğlu															
Vakit	Hasan Karakaya		-													
Gözcü	Akgün Tekin		-													
Vakit	Atilla Özdemir															
Milliyet				-												
Akşam	Nuray Başaran			-												
Yeni Asır																
Star		-														
Hürriyet																
Bursa Olay																
Cumhuriyet		-	-													
Sabah	Engin Ardıç	-	-													
Taraf	Elif Çakır	-		-												
Star	Mehmet Altan	-														
Radikal	Türker Altan	-														
Hürriyet	Sadi Özdemir	-														
Dünya	Umut Oran	-														
Fotospor		-														
Günaydın	Yüksel Aytunç			-	-											
Cumhuriyet	Mustafa Balbay				-											
Milli Gazete	Nedim Odabaş				-											
Hürriyet	Oktay Ekşi															
Bohçu Olay																
Milliyet	Tuba Akyol															
Sabah	Engin Ardıç															
Tercüman	Mete Alpman															
Tercüman	S. Yüksel Cebeci		-													
B. Köroğlu																
Yeniçağ	Ahmet Ünal															
TOPLAM		9	9	4	3	3	3	3	2	2	2	1	1	1	1	1

3.1. Kahraman Köroğlu

Köroğlu, düzen içindeki haksızlıklara başkaldıran ve dağa çıkararak halk kahramanı olan bir figür olarak öne çıkmaktadır. Ertuğrul Özkök (2004) “Beni zorla Köroğlu yapacak” başlıklı yazısında Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Deniz Baykal ile Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül arasındaki polemik esnasında Sarıgül’ün “*Cezaevine bile girmeden benden bir Köroğlu yaratacak*” ifadesini aktarmıştır.

Gazetelerin köşe yazarları, kahramanlaştırdıkları kişilikler için Köroğlu sıfatını uygun görmüştür. Dünden Bugüne Tercüman gazetesi yazarı Cengiz Çandar (2003) trafik kazasında hayatını kaybeden Denizli Valisi Recep Yazıcıoğlu için “Çağdaş Köroğlu’nun ardından...” başlığıyla yazdığı yazıda, Köroğlu ile özdeşleştirdiği valinin şu sözlerine vurgu yapmıştır: “Ben kurulu düzene, kurulu sisteme, klasik anlayışlara, söylemlere isyan eden bir insanım. Kendim de rahat durmuyorum, dilim de...”

Milliyet Gazetesi yazarı Güneri Civaoğlu (2002), “Köroğlu yaratmak” başlıklı yazısında 2002 seçimleri sonrasında R. Tayyip Erdoğan’ın yaşadığı hukuki sorunlarla bir kahraman olacağını vurgularken, kahraman imgesini Köroğlu ile bütünleştirmiştir. Yazar, “Keşke Erdoğan’ın önu daha ilk günden açık olsaydı. Hiç yoktan 21. yüzyılın Köroğlu efsanesi yaratılıyor” demiştir.

Birgün Gazetesi Yazarı İlyas Başsoy (2009), halkın gözünde ezilenin çıkarlarını koruyanların yaşayacağını vurgularken, Köroğlu’ndan da örnek vermektedir: “*Bolu Beyi’ne şarkılar yapan yirmi tane şarkıcı varmış. Hiçbirini hatırlamıyoruz. Ama Köroğlu’nu unutmadık*”

Vakit Gazetesi yazarı Mustafa Kaplan (2006), “Çağdaş Köroğlu’muz” başlıklı yazısında, Abdi İpekçi ve Papa cinayetlerinden dolayı o dönem sempati duyduğu Mehmet Ali Ağca’nın Suriye Başkanı Hafız Esat için de suikast düşündüğünün ortaya çıkması üzerine, “Eğer onda da muvaffak olsalardı, bizim gözümüzde ‘Çağdaş Köroğlu’ olmaları kesinleşirdi” ifadesini kullanmıştır.

Dönemin Batman Valisi Efkân Ala, yerel İstanbul gazetesine yansıyan habere göre, Hasankeyf kazı çalışmaları başkanı Prof. Dr. Oluş Arık’ın kendisini eşkiya olarak nitelendirmesine verdiği cevapta “Bolu Beyi de Köroğlu’nu eşkiya olarak değerlendiriyordu, halk ise kahraman...” ifadelerini kullanmıştır.

Türkiye gazetesi yazarları İrfan Özfatı ile Ahmet Sırrı Arvas, “İz Birakanlar” adlı yazı serilerinin “Dağların Kartalı Köroğlu” başlıklı yazısında Köroğlu’nu şöyle tanımlamışlardır:

“Köroğlu, Bolu dağlarını mekân tutar ama ona Azeriler, Gürcüler, Acemler, Türkmenler, Özbekler, Kazaklar ve Bulgarlar da sahip çıkar. Kimilerine göre Karaman’da kimilerine göre Sivas-Tokat civarında yaşar. Kâh Aras kıyısına ilişir, kâh Fırat vadisini düzene koyar. Hatta bazıları onun şaki değil, şiire hevesli bir yeniçeri olduğundan bahis açarlar.”

Konya’da yayınlanan Memleket adlı yerel gazetede yazan Ali Akgül (2005), “Köroğlu’nu dövüp namına haraç almak” başlıklı köşe yazısında, medyada görev yapan ve çıkarları uğruna etik değerleri harcayan kişileri, kahramanı Köroğlu olan bir hikâye üzerinden anlatmıştır. “Halkın uzaktan büyük gördüğü nice insanlar vardır ki; kendilerine yaklaşıldıkça küçük oldukları, hatta yüz yüze gelindiğinde bir “hiç” oldukları görülür” diyen Akgül’ün aktardığı hikâye şu şekildedir.

“Bilinen hikâyedir: Köroğlu ara sıra uşağını haraç olarak bir koyun vermesi için çobana yollar. Uşak gider, her defasında “Köroğlu’nun selamı var, bir koyun verecekmışsin” der. Çoban da “Köroğlu’nun emri başımız üstüne” deyip hemen bir koyun tutup verir. Derken bir gün Köroğlu kendisi gider koyun istemeye. Ve çobana “Ben Köroğlu’yum, bana bir koyun ver” der. Çoban şöyle bir bakar, hayalindeki yiğit ve cengâver Köroğlu ile karşısındaki Köroğlu olduğunu söyleyen kişiyi bir mukayese eder ve aldatılmakta olduğuna hükmederek Köroğlu’na basar sopayı... Büyük bir öfkeyle eli boş eve dönen Köroğlu, ertesi gün uşağını tekrar çobana gönderir. Uşak mutut olduğuna üzere çobana “Köroğlu’nun selamı var, bir koyun verecekmışsin” der. Çoban, “Köroğlu’nun emri başımız üstüne. Ancak, sahte Köroğlular türedi. Dün onlardan biri geldi. Haddini bildirip gönderdim” der ve uşağa, istediği koyunu hemen verir.”

Yazar, hikâyeyi anlattıktan sonra yazısını şöyle bitirmiştir:

“Evet, sevmenin en güzeli uzaktan sevmektir. Doğru, ama hayatın da kendine göre kanunları var. Gerçeklerden habersiz yaşamak, başka bir ifade ile, hem Köroğlu’nu dövmek, hem de nâmına haraç vermeye devam etmek aslâ çıkar yol olamaz!..”

3.2. Ezilenin Yanındaki Köroğlu

Birgün gazetesi yazarı Rahmi Ögdül (2009), bir serginin betimlemesini yaparken Köroğlu destanının bir varyantından yararlanmış ve destanı şöyle özetlemiştir: “*Köroğlu destanında Bolu beyi, seyisi Yusuf’tan kendisine yaraşır küheylan bir at getirmesini ister. Uzun arayışlar sonunda Yusuf sıksa bir tay çıkarır Bolu Beyi’nin huzuruna. Ve Bolu Beyi hiddetlenip Yusuf’un gözlerine mil çektirir.*”

Bolu Beyi’ni iktidar gücüyle anlatan yazar, iktidar sahibi Bolu Beyi’nin cılız taydaki gizli gücü göremediğini ve kendi gördüğü gerçekliği herkese dayattığını, başka bir bakışa tahammül edemediğini destan aracılığıyla anlatmaktadır. Yazara göre Seyis Yusuf’un gözü ise bir şeyin görüldüğü gibi olmadığını, başka bir şeye dönüşebileceğini, çelimsiz tayın küheylan bir at olabileceğini görmüştür. Köroğlu destanı varyantına derin bir yorum getiren yazar, yazısında sözü günümüze getirerek, “Günümüzde görsel iktidar, gözlerle mil çekmeyi sürdürüyor. Körleşen bakışlar bütünü değil, ancak parçaları görüyor” demiştir.

Anayurt Gazetesi yazarı Mehmet Köylüoğlu (2009) “Osman Pamukoğlu Paşa ve Köroğlu” başlıklı yazısında övgüyle bahsettiği bir kişiliğin halk kahramanı düzeyinde olduğunu anlatabilmek için Köroğlu imgesini kullanmıştır. Köylüoğlu’nun gözündeki Köroğlu şöyledir:

“16. yüzyılın sonlarına doğru, Kafkaslardan Rumeli’ye kadar şöhreti ve deyişleri ağızdan ağza dolaşıp duran bir Köroğlu vardı. Zavallılara, yaşlılara, zayıflara dokunmaz. Tamahkâr zenginlerden alarak ihtiyaçlılara yardım ederdi. Böylece halkın gözünde tam bir halk kahramanıydı. Hem de bir kurtarıcı gözüyle bakılırdı. Köroğlu, halkın adamı, iyi ve namuslu insanların sevgilisi haline gelmişti. Zalimlerin de baş düşmanı olmuştu. Akınlar akınları kovalardı. Zalimlere de milleti soyanlara da göz açtırmazdı. Osman Pamukoğlu Paşa’nın da yeterince tanındığında aynı yolun yolcusu olacağı muhakkaktır.”

Vakit Gazetesi yazarı Hasan Karakaya (2006), dönemin siyasi konjonktürü ile ilgili yaptığı bir yorumda görüşlerin bakış açısına göre değişebileceğini anlatmak için Köroğlu üzerinden örnek vermiştir: “*Bolu Beyine göre Köroğlu bir teröristtir, bir vatan hainidir. Halka göre ise Köroğlu bir kahramandır. İşte burada durulan yerin ve bakılan pencerenin önemi çıkıyor ortaya.*”

Gözcü Gazetesi yazarı Akgün Tekin (2004) medyanın sahte kahramanlar ürettiği ana fikriyle kaleme aldığı “Köroğlu hikâyesi ve medya” başlıklı yazısında farklı bir çeşitlemesiyle aynı hikâyeyi anlatmıştır. Yazar, ekrana çıkarılan en küçük bir falsosunda izleyenlerin kafasındaki imajın yıkıldığını anlatırken, izleyiciye “Vay canına o kaleminden kan damlayan Köroğlu, Çakırcalı Mehmet Efe ya da Robin Hood gibi mazlumdan yana olan kişi bu muymuş?” sorusunu sordurmuştur.

3.3. Mertlik ve namus simgesi Köroğlu

Vakit Gazetesi yazarı Atilla Özdu (2003), başörtüsü yasağıyla ilgili dönemin gündemindeki konuyu tartıştığı “Bolu beyliklerinde Köroğlu’na hayat hakkı yok” başlıklı yazısında, medyaya yanlı tavır eleştirisinde bulunurken Köroğlu’nu mertlik simgesi olarak kullanmıştır: “*...her şeyden evvel haksız rekabet ortamına yol vermeyecek bir demokrasi kültürü ile Köroğlu’nunkine benzer bir mertlik ve namus olgunluğu gerekir*”

3. 4. Siyasilerin Dilindeki Köroğlu

Siyasiler, haksızlıklara karşı duracaklarına ve ezileni kollayacaklarına dair mesajlarında bu anlamda ilk akla gelen örnek olarak Köroğlu’nu seçmiştir. Bolu’ya gelen dönemin Doğru Yol Partisi’nin Genel Başkanı Mehmet Açar’ın gazetecilere yaptığı ‘Köroğlu gibi ben de haksızlığa, zulme karşı savaşıyorum. Köroğlu ile izlediğimiz yol aynı. Bizim de amacımız ezilen halkı kurtarmak’ (2004)

şeklindeki açıklaması “Köroğlu gibi” başlığıyla gazetelere haber olmuştur. Milliyet Gazetesi (2004), Ağar’ın “Bolu’nun simgesi Köroğlu heykelinin altında” konuştuğunu vurgulamıştır. Çeşitli ajanslarda ve gazetelerde yer alan bu demecinde parti lideri, Bolu ziyareti dolayısıyla “zayıfın yanında olma” mesajını Köroğlu imgesini kullanarak vermiştir.

Akşam gazetesi yazarı Nuray Başaran da (2002), tarihli yazısına dönemin Doğru Yol Partisi’nin kongresi öncesinde “Siyasette yeni Köroğlu: Ağar” başlığını atmıştır.

Dönemin Anavatan Partisi’nin Genel Başkanı Erkan Mumcu, Yeni Asır gazetesinin 24 Aralık 2004 tarihli sayısına yansıyan açıklamasında hükümetin politikalarını eleştirirken, “Fakir fukaranın cebinden alıyorlar, zengini cebine koyuyorlar. Bunların adaleti bu. Millet Köroğlu diye güvendi; ama bunlar Bolu beyi çıktı” demiştir.

2007 seçimleri öncesinde Star Gazetesi, Başbakan R. Tayip Erdoğan’ın Bolu’da yaptığı mitingle ilgili haberi “Köroğlu rüzgârı esecek” başlığıyla vermiştir.

Dönemin Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu, Halka ve Olaylara Tercüman Gazetesi’nde yer alan habere göre, “Türkiye’de yoksul kesimler vergi öderken, servet ve rant gelirleri vergi dışı kalıyor. Bunun adına da ‘malî disiplin’ diyorlar. Millet başına Köroğlu’nu getirdiğini düşünürken, Bolu beyi ile karşı karşıya kaldı” dedi” şeklindeki konuşmasında adaletsizliğe vurgu yaparken Köroğlu imgesini kullanmıştır.

28 Mart 2004 yerel seçimlerinden önce Bursa’da halka hitap eden Deniz Baykal’ın belediye başkanlarına hitaben söylediği ve yerel Bursa Olay gazetesine yansıyan sözlerinde Köroğlu’na zenginden alıp yoksula veren bir Robin Hood imajı çizmiştir:

“Sen yoksulun, fakir fukaranın belediye başkanısın. Sosyaldemokrat belediye başkanısın. Zenginden al, fakire ver. Köroğlu gibi ol, Köroğlu gibi. Ama hukuk içinde al, gönül rızası ile al”

3.5. Köroğlu’nun Bolu Bağlantısı

Çeşitli kaynaklarda 1581 yılında Köroğlu’nun Gerede’de Bolu Beyine isyan ettiğine dair bilgiler yer almaktadır. Köroğlu, Bolu ile özdeşleşmiş bir imge olarak algılanmaktadır. 1579 – 1582 yılları arasında Gerede civarında yaşayan ve Bolu Beyine isyan eden Köroğlu ile şair Köroğlu’nun aynı kişi olduğu kabul edilebilir.⁴

Cumhuriyet Gazetesi’nin 4 Ocak 2006 tarihli özel ekinde yayınlanan bir haberde, hayatı boyunca kazandıklarını doğup büyüdüğü topraklara harcayan İzzet Baysal’ın yaptıklarını anlatan bir habere “O bir Köroğlu” başlığı atılmıştır. Deniz Som’un yazısından yapılan bir alıntıda şu ifadeler yer verilmiştir: “Köroğlu bir destan. Bolu’nun ve Anadolu’nun dışında Tuna boylarından Asya’nın ortalarına kadar yayılmış; ozanların seslendirdiği bir kahramanlık destanı... Bolu’daki Köroğlu ise ete kemiğe bürünmüş. Adı Ali Ruşen. Köroğlu baş kaldırsa da, bağış yapsa da her devirde halkını düşünür, halkını gözetir. Çünkü o halkın kendisidir. Bazen Ali Ruşen’dir, bazen İzzet Baysal.”

Sabah gazetesi yazarı Engin Ardıç (2007), “*Bolu Beyi patron, Köroğlu İşçi*” başlıklı yazısında Bolu Dağı tünelinin açılmasıyla işlerini kaybeden Bolu Dağı esnafının sorunlarını ele alırken kapitalizmin doğal bir sonucu olarak küçük işletmelerin yok olacağını, buralarda çalışanların da yeni kurulacak büyük işletmelerde işçi olarak çalışacaklarını öngörmüştür. Engin Ardıç, yazısının içinde de “*Artık Bolu Beyi de yoktur, Köroğlu da, beygir de, kılıç da... Yiğitlik vurmakla, ağalık vermekle değildir çünkü. Pire ittedir ama yiğitte bit kalmayacaktır*” demiştir. Yazar, yazının başlığında Köroğlu’yla birlikte anılan koçaklamaya gönderme yaparak, destanın geçtiği yer olarak bilinen Bolu’daki Bolu Dağı esnafını Köroğlu olarak ima etmiş, kapitalizm sürecinin bir sonucu olarak Bolu beyi karşısında işçi olarak çalışmaya mahkûm olduğu yorumunu yapmıştır.

⁴ Özdemir, N., a.g.m.

Taraf gazetesi yazarı Elif Çakır (2009), Bolu Valisi Halil İbrahim Akpınar'ın Abant Platformunda yaptığı konuşmayla ilgili "Bolu Beyinden ziyade Köroğlu havasındaydı" yorumunu yapmıştır. Yazar, hem Köroğlu destanına Bolu'nun mekân olmasına atıfta bulunmuş, hem de Valinin "Halkın iradesine karşı plan yapmaktan ne usanıyorlar, ne utanıyorlar. Bugün demokratik hayatımızın önündeki en büyük engel, hiç şüphesiz darbeci generallerin anayasasıdır" şeklinde aktardığı sözlerini Bolu Beyi rolünden çok Köroğlu imajı sergilediği yorumuyla desteklemiştir. Star Gazetesi yazarı Mehmet Altan da aynı konuyu "Köroğlu'nun diyarında demokrat bir vali" başlığıyla duyurduğu yazısında Köroğlu imajını Bolu ile özdeşleştirerek yorumlamıştır.

Radikal Gazetesi yazarı Türker Alkan (2005), dönemin Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörünün, Başbakanı üniversitede karşılamayarak protesto etmesiyle ilgili değerlendirmesinde Köroğlu imgesini Bolu ile özdeşleştirmiştir. Yazar, "Meşrebimize ve eğilimize bağlı olarak Başbakanı da, rektörü de, hem haklı, hem de haksız bulabilirsiniz" dedikten sonra Başbakan'ın terörist yetiştirme suçlamasını eleştirirken "Hem unutmayın, Bolu tekin bir yer değildir, Köroğlu'nun memleketi ne de olsa!" ifadesini kullanmıştır.

Hürriyet gazetesinin ekonomi editörü Sadi Özdemir (2006), dönemin Bolu Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Başkanı Umut Oran'ın hükümete muhalif görüşlerini yorumlarken, "(Umut Oran) Bana Bolu'yla özdeş Köroğlu'nun muhalif tavrını hatırlattı. Oran, Bolu'nun havasından suyundan etkilenmiş olmalı ki, hükümete ve Başbakan Tayyip Erdoğan'ın cumhurbaşkanı olma ihtimaline çok sert muhalefet yapmaya başladı" demiştir.

Dünya Gazetesinde konuk yazar olarak köşe yazısı yazan Umut Oran (2008), "Köroğlu'ndan İzzet Baba'ya" başlığını kullandığı yazısında Köroğlu'nu Bolu ile özdeşleştirmiştir:

"Bolulu halk ozanı Köroğlu, "Bir yiğit 'benim' diyende; kaynayıp da coşmamalı; işin icrasını bilmeyen, hiç haddinden aşmamalı" mısraları ile sanki yüzlerce yıl sonra yine Bolu'da dünyaya gelecek rahmetli İzzet Baysal'ı anlatıyor gibidir. İzzet Baysal, günümüzde yiğit böyle olmalı dedirten bir şahsiyeti"

Gazetelerin spor sayfaları ve spor gazetelerinin genelinin Boluspor ile ilgili haberlerde "Köroğlu'nun torunu" sıfatını kullandığı dikkat çekmektedir. Bu anlamda spor medyasında Köroğlu'nun Bolu ile özdeşleştirildiği söylenebilir. (Fotospor 2007, Fotogol 2008).

3.6. Tüfek İcat Oldu Mertlik Bozuldu

Günaydın Gazetesi yazarı Yüksel Aytuğ (2008), Turkcell Süper Ligi'nin resmi yayıncı kuruluşu Lig TV'nin yorumcusu Erman Toroğlu'nun haksızlıklara karşı tavrını betimleyen yazısına Köroğlu imgesiyle başlamıştır. "Köroğlu, Bolu Beyi'nin haksızlıklarına savaş açmıştı. Toroğlu ise futbolun adaletsizliklerine karşı mücadele verdiğini söylüyor" diyen Yüksel Aytuğ, yazısını "'Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu' demişti. Televizyonu görse, ne derdi acaba?" cümleleriyle bitirmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi yazarı Mustafa Balbay (2009), "Halkın Ekmeği ve Adalet" başlıklı yazısına "Köroğlu demiş ya: Silah icat oldu, mertlik bozuldu. İletişim teknolojileri gelişti, mektup da bozuldu. Ancak mektuptan başka iletişimin çok az olduğu bir ortamda durum başka" cümleleriyle başlamıştır. Yazar, cezaevinde kaldığı süre içinde kendisine gelen mesajları konu aldığı yazısına, klasik yöntemle gelen mektupların önemini vurgularken Köroğlu'ya atfedilen dizelerden yararlanmıştır.

Milli Gazete yazarı Nedim Odabaş (2009), insanlar arasındaki iletişimin bozulmasının nedeni olarak iletişim teknolojisindeki gelişmeleri gösterdiği yorumunun girişinde "Hani Köroğlu'nun ünlü bir sözü vardır: 'Delikli demir icat oldu, mertlik bozuldu' şeklinde" ifadelerini kullanmıştır.

3.7. Esen Rüzgârdan Bile Hile Sezen Köroğlu

Hürriyet gazetesi başyazarı Oktay Ekşi (2008), Paranoya başlıklı yazısında dönemin gündem konularından birini değerlendirirken, yazının içinde zihnindeki, “aşırı kuşkucu olma” özelliğini Köroğlu üzerinden vermiştir. Yazar, “Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında kapatma davası açılalı beri bu partinin başındakilerin de onların yandaşlarının da kimyası o kadar bozuldu ki, Köroğlu gibi ‘Esen rüzgârdan hile sezmeye’ başladılar” diye yazmıştır.

3.8. Okçu Köroğlu

Köroğlu, sportif etkinliklerde de kullanılan bir imge olarak göze çarpmaktadır. Bolu’da günlük olarak yayınlanan Olay Gazetesi’nin spor sayfasındaki bir haberde 15–19 Temmuz 2008 tarihinde Gürcistan’da yapılacak Okçuluk Dünya Kupası’na hazırlanan Bolu Okçuluk Takımının çalışmaları “Köroğlu gibi” başlığıyla duyurulmuştur.

3.9. Köroğlu Çeşitlemeleri

Gazetelerde köşe yazarları arasında farklı Köroğlu hikâyeleri de yer almaktadır. Halka ve Olaylara Tercüman Gazetesi yazarı Sırrı Yüksel Cebeci, “‘Anadolu’da bir milyon Ermeni, Otuz bin Kürt katledildi’ dediği için Nobel Edebiyat Ödülü’ne layık görülen” şeklinde nitelediği Orhan Pamuk için “körün oğlu” sıfatını kullanmıştır. Yazarın, bu sıfat için referans gösterdiği hikâye şöyledir:

“Halk kahramanlığının, yiğitliğin ve mertliğin simgesi olan ünlü halk ozanımız Karacaoğlan’ın yaşadığı dönemde, ona özenen bir genç, etrafına kendi gibi birkaç genci de toplayarak babasının ellerini ve ayaklarını bağladıktan sonra iki gözünü de oymuş ve kör etmiş. Devir herkesin soy, sülale ya da baba lakabı ile anıldığı devir ya... Artık herkesin kendisine Köroğlu diyeceğini, böylelikle ününün dört bir yana yayılacağını ve bir halk kahramanı olacağını sanmış. Köroğlu olmak o kadar kolay mı? Etrafındaki bir avuç genç onu üç beş gün ‘Köroğlu’ diye anıp, bu lakabı yaymaya çalışmış ise de bir süre sonra herkes onu ‘Körün oğlu’, hem de ‘Babasının gözünü çıkaran körün oğlu’ diye anmaya başlamış.”

Yazar bu hikâyenin ardından Orhan Pamuk için soruyor: “Köroğlu mu, Körün oğlu mu?”

Denizli’de İzgüden Bekcan isimli vatandaşın Bolu’da askerlik yapan dedesinden öğrendiği Köroğlu hikâyesi, Zaman gazetesine “Köroğlu destanını yıllardır eksik okumuşuz” başlığıyla haber olmuştur. Haberde geçen Köroğlu hikâyesi şöyledir:

“Köroğlu, acem ülkesinde hırsızlık yaparak topladığı altınları, bezirgân kılığında getiren bir Ermeni eşkıyanın önünü keser. Eşkya, altınları vermek için devlet fermanı olması gerektiğini söyleyerek Köroğlu’na meydan okur. Eşkya ile kavgaya girişen Köroğlu, yaralanır ve oğlu Ayvaz’dan yardım ister. Ayvaz eşkıyayı öldürür. Vuruşma sonrası verilen ziyafette sarhoş olan Köroğlu, sazını karar. Sazını tamir ettirmek için gittiği ustanın kendisiyle ilgilenmemesi üzerine meşhur ‘Ben bir Köroğlu’yum, dağda gezerim’ türküsünü söyler.”

3.10. Cani, kabadayı

Bolu Köroğlu gazetesinin haberine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Şiddet Komisyonu Başkanvekili Recep Garip’in çocuklar için Harry Potter yerine Köroğlu hikâyelerinin konu edildiği çizgi filmlerin yapılmasını teklif etmiştir. Haberde Garip’in Türk çocuklarına, babasının gözlerine mil çektiren Bolu Beyine isyan edip dağa çıkan, yol kesip haraç alan, can alan, “Tüfek icat oldu mertlik bozuldu, Eğri kılıç kınında paslanmalıdır” diyen Köroğlu’nu önerdiği vurgulanarak eleştiride bulunulmuştur.

Yeniçağ Gazetesi yazarı Ahmet Ünal (2008), “Köroğlu’nun kılıcı, Yunus’un yüreği” başlıklı yazısında iki halk değerini karşılaştırmıştır. Yunus’u, “*sabır ve hoşgörü ile “dövene elsiz gerek, sövene dilsiz gerek” diyerek gönül koymayan bir derviş*”, Köroğlu’nu ise “*bileğinin gücü, kılıcının keskinliği ile hakkını arayan “celali” bir kabadayı*” olarak tanımlayan yazar, “*Köroğlu zorla güzelliğe inanır. Hırs ve öfkesiyle yaşayan Köroğlu dersini, haddini bildirmeye gittiği Kiziroğlu Mustafa Bey’den alır. Silah ve bilek gücüyle dünyaya nizam vermeye kalkışanların düştüğü tuzak, her asırda aynıdır*” diyerek günümüze göndermeler yapmış ve yazısını şöyle bitirmiştir: “*Bugün hangisine daha çok ihtiyaç duyuyoruz? İhtilafları sevgi kazanında atıp eritecek Yunus’a mı, yoksa haksız yere Kiziroğlu’na kafa tutacak Köroğlu’na mı?*”

3.11. Diğer Köroğlu haberleri

Taranan haberlerde, destan kahramanı Köroğlu’nun ana konu olarak kullanıldığı haberlere de rastlanmıştır.

Radikal’in haberinde parasından üç sıfır atan Türkmenistan’ın yeni para birimi olan Yeni Manat’ın üzerinde 20’lik kupürlerde Köroğlu, 50’lik kupürlerde Dede Korkut resimleri olduğu duyurulmaktadır.

Kayseri’de yaptırılan at üzerindeki Alparslan heykelinin kılıcının çalınmasıyla ilgili olarak Hürriyet gazetesinde yer alan “Alparslan değil, sanki Köroğlu” başlıklı bir haberde ise “Parktan geçenlerin büyük bir bölümü heykeli Köroğlu’na benzeterek, öğrencilerin eğitim çalışması olarak yaptığı bu heykelin yerine Sultan Alparslan’ın heybetini ve tarihi kişiliğini yansıtan bir heykel yapılmasını istediler” ifadeleri kullanılmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi’nde yer alan “Köroğlu Superman’i döver” (2006) başlıklı haberde, çocukların Örümcek Adam, Superman gibi olağanüstü kahramanlara olan ilgisinin yerini destanların alması gerektiğini savunan yazar Ayşe Sevim’in görüşleri aktarılmıştır. Haberde, yazarın şu ifadelerine yer verilmiştir:

“Çocuklar olağanüstü kahramanlara ilgi duyuyorlar. Superman, Örümcek Adam gibi kahramanlara bırakılan boşluk bence destanlarla kapatılabilir. Bu ayrıca bir değer aktarımıdır. Çocuğunuz Köroğlu’nu okuyacak ki, zulme boyun eğmemeyi, arkadaşların birbirlerine vefasını, aşkın ehemmiyetini anlayacak.”

Kişilerarası anlaşmazlıklarda kullanılan Köroğlu imgeleri de gazetelere haber olarak taşınmıştır. Aşkale AKP ilçe başkanının “Sen kimsin... ” dediğini öne süren Aşkale Kaymakamı Mustafa Özsoy’un “Sen Bolu Beyi isen ben Köroğlu’yum” diye karşılık verdi” ifadelerinin bulunduğu haber, Posta gazetesine “Köroğlu isyanı” başlığıyla haber olmuştur.

3.11. Kocanın karısı Köroğlu

Köroğlu’nun imaj olarak kullanımının yanı sıra, köşe yazarlarının Köroğlu sözünü “halk arasında kocanın karısına verdiği ad”⁵ olarak kullandığı da görülmüştür.⁶

4. SONUÇ

Taranan 8,5 yıllık dönem içinde gazetelerde 37 defa “Köroğlu” imgesinin kullanıldığı görülmüştür. Bu imgenin daha çok köşe yazarları tarafından kullanıldığı, haber başlıklarında ise destan kişisi anlamında Köroğlu ifadesinin çok az geçtiği saptanmıştır.

⁵ Türkçe Sözlük, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, 1988, s.913.

⁶ Tuba Akyol, Milliyet Gazetesi “Geçti çağım/Ben Köroğlu değilim”; Engin Ardic, Sabah Gazetesi, “bizim köroğlu”, Mete Alpman, Halka ve Olaylara Tercüman “Ben köroğlunu da yanımda getirdim”.

Gazete bulgularına göre köşe yazarları Köroğlu'nu çoğunlukla haksızlığa karşı çıkan ve ezilenin yanında olan bir "kahraman" olarak kullanmıştır.

Köroğlu'nun bir koçaklamasındaki "tüfek icat oldu mertlik bozuldu" dizeleri, köşe yazarlarının makalelerinde "olumsuz değişimin sembolü" olarak geçmiştir.

Köroğlu imgesinin, medyada Bolu ile yakın ilişki içinde olduğu görülmektedir. Spor mediasında Boluspor için kullanılan "Köroğlu'nun torunları" sıfatı da bunu pekiştirmektedir.

Siyasi parti liderleri, ezilenin yanında bir politika izlediklerini vurgulamak için mesajlarını "Köroğlu" üzerinden vermişlerdir. Ayrıca yine siyasilerin iktidarı eleştirmek için Köroğlu'nu zenginden alıp fakire veren Robin Hood karakteri ile özdeşleştirerek kullandığı görülmüştür. Siyaset alanında haksızlığa uğradığını iddia edenler, kendilerini "Benden Köroğlu yaratacaklar" benzetmesiyle ifade etmişlerdir.

Köşe yazarlarının yazılarında Köroğlu'na atfedilen koçaklamada geçen "Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu" dizesi ile olumsuz değişim betimlenmiştir.

Destan kahramanı Köroğlu kullanımının yanı sıra üç köşe yazarı da yazılarında "halk arasında kocanın karısına verdiği ad" anlamıyla Köroğlu ifadesini kullanmıştır.

KAYNAKÇA

Ağar: "Köroğlu gibi haksızlığa karşıyız", Milliyet Gazetesi, s. 17 (23.3.2004).

Ağar: Köroğlu'na özenip siyasete atıldım. Dünden Bugüne Tercüman, s.10 (23.3.2004).

Akgül, Ali (2004) "Köroğlu'nu dövüp, namına haraç vermek", Konya Memleket Gazetesi, s. 5 (19.4.2004).

Akyol, Tuba (2005) "Geçti çağım / Ben Köroğlu değilim", Milliyet Cumartesi Eki, İdrak Yolları, s. 2, (3.12.2005).

Alkan, Türker (2005) "Köroğlu ve terörizm", Radikal Gazetesi, s.5 (13.5.2005).

Alparslan değil, sanki Köroğlu. Hürriyet Gazetesi, s.18 (1.2.2007).

Alpman, Mete (2009) "Zım taralelli ha, ha, ha", Tercüman Gazetesi", s.13 (7.5.2009).

Altan, Mehmet (2008) "Köroğlu'nun diyarında demokrat bir vali", Star Pazar, s.3 (2.11.2008).

Ardıç, Engin (2007) "Bolu Beyi Patron, Köroğlu İşçi", Sabah Gazetesi, s.3 (29.01.2007).

Ardıç, Engin (2008) "Kontrmark", Sabah Gazetesi, s.3 (4.5.2008).

Aytuğ, Yüksel (2008) "Toroğlu ve Köroğlu", Günaydın Gazetesi, s. 3 (21.10.2008).

Balbay, Mustafa (2009) "Halkın Ekmeği ve Adalet", Cumhuriyet Gazetesi Özel Eki, s.14 (1.6.2009).

Başsoy, İlyas (2009) "İsmail Türüt'e plan önerisi", Birgün Gazetesi, s.2 (25.5.2009).

Batman Valisi Efan Ala kendini Köroğlu'na benzetti. İstanbul Gazetesi, s. 6 (7.12.2003).

Başaran, Nuray (2002) Siyasetten yeni Köroğlu: Ağar", Akşam Gazetesi, s. 2 (6.5.2002).

Baykal'dan Belediye Başkanlarına: Köroğlu gibi olun. Bursa Olay Gazetesi, s. 18 (4.3.2004).

Cebeci, Sırrı Yüksel (2006) "Köroğlu mu, Körün oğlu mu?", Halka ve Olaylara Tercüman, s. 9 (16.10.2006).

Civaoğlu, Güneri (2002) "Köroğlu yaratmak", Milliyet Gazetesi, s.1 (20.10.2002).

Çakır, Elif (2009) "Abant toplantıları heyecanımı yitiriyor", Taraf Gazetesi, s.12 (23.6.2009)

Çandar, Cengiz (2003) "Çağdaş Köroğlu'nun ardından", Dünden Bugüne Tercüman, s. 11 (10.9.2003).

Çevik, N.S. (2008) "Kültür Kavramı ve Türk Halk Bilimi Açısından Köroğlu Örneği", Halk Kültürü ve Köroğlu Bilgi Şöleni Bildirileri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, Bolu.

Haber Vitriini www.habervitrini.com (22.3.2004)

Kaplan, Mustafa (2005) "Çağdaş Köroğlu", Vakit Gazetesi, s.4 (31.7.2005).

- Karakaya, Hasan (2006) "Bolu Beyi'nin zulmü olmasa, Köroğlu olur muydu?" Vakıf Gazetesi, s.5 (20.1.2006).
- Köroğlu destanını yıllardır eksik okumuşuz. Zaman Gazetesi, s. 19 (16.2.2008).
- Köroğlu diye güvendik, bunlar Bolu Beyi çıktı.Yeni Asır Gazetesi, s. 16 (24.12.2005).
- Köroğlu gibi. Bolu Olay Gazetesi, s. 10 (5.5.2008).
- Köroğlu isyanı. Posta Gazetesi, s. 12 (1.4.2004).
- Köroğlu rüzgarı esecek. Star Gazetesi, s. 1 (6.7.2007).
- Köroğlu Süperman'i döver.Yeni Şafak Gazetesi Özel Ek, s. 31 (5.4.2006).
- Köroğlu, Bolu Beyi oldu. Halka Tercüman, s. 8 (25.3.2006).
- Köroğlu'lu Türkmen parası. Radikal Gazetesi, s.14 (2.11.2007).
- Köroğlu'nun torunları. Fotospor, s.7 (2.1.2007).
- Köroğlu'nun torunu çoştı. Fotogol, s.11 (3.3.2008).
- Köylüoğlu, Mehmet (2009) "Osman Pamukoğlu Paşa ve Köroğlu", Anayurt Gazetesi, s. 9 (11.6.2009).
- O bir Köroğlu. Cumhuriyet Gazetesi, s.3 (04.01.2006).
- Odabaş, Nedim (2009) "İletişim-sizlik çağı", Milli Gazete, s.17 (5.5.2009).
- Oran, Umut (2008) "Köroğlu'ndan İzzet Baba'ya" Dünya Gazetesi, s. 16 (12.3.2008).
- Öğdül, Rahmi (2009) "Bakışın gizilgücü: Göz ve iktidar", Birgün Gazetesi, s. 13 (28.5.2009).
- Özdemir, Nurdane (1997) "Köroğlu", Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, Bolu.
- Özdemir, Sadi (2006) "Sade Vatandaş Umut Oran Köroğlu gibi", Hürriyet Gazetesi, s.14 (26.12.2006).
- Özfatura, İrfan (2006) "Dağların Kartalı Köroğlu", Türkiye Gazetesi, s. 7, (12.10.2006).
- Özdur, Atilla (2003). "Bolu Beyliklerinde Köroğlu'na hayat yok", Vakıf Gazetesi, s.4 (21.12.2003).
- Özkök, Ertuğrul (2004) "Beni zorla Köroğlu yapacak", Hürriyet Gazetesi, s. 27 (18.11.2004).
- Paranoya, Hürriyet Gazetesi, s. 1 (14.6.2008).
- TBMM Şiddet Komisyonu'ndan Köroğlu Önerisi, Bolu Köroğlu Gazetesi, s.5 (30.3.2007).
- Tekin, Akgün (2004) "Köroğlu hikâyesi ve medya!", Gözcü Gazetesi, s.5 (2.3.2004).
- Türkçe Sözlük (1988) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ünal, Ahmet (2008) "Köroğlu'nun kılıcı, Yunus'un yüreği", Yeniçağ Gazetesi, s. 8 (22.2.2008).